Fordums prakt: Kanseliråd Carl Adolph Dahls imponerende gård, Vevelen i Idd, Halden kommune, som nå har fått tiden imot seg. FOTO: SJUR HARBY

Lystgårder til ulyst

Mens Eidsvollsbygningen rustes opp for nær 300 millioner kroner raser resten av kulturarven fra denne viktige tidsepoken i Norges-historien i hodet på oss.

HALDEN. – Det er forstemmende å se at en rekke av våre fineste empirebygninger fra første halvdel av 1800-tallet nå er i ferd med å rase sammen sier kulturhistoriker og arkeolog Sjur Harby.

Han står bak firmaet Disen Kolonial som arbeider for å ivareta norsk kulturarv på ulike måter. Harby har tidligere tatt initiativ til seminarrekken «Breidablikk». Seminarene har som mål å skape debatt og spre kunnskap om aktuell tema innen kulturminnevernet over hele landet. Den 12. april arrangeres det et seminar om norske lystgårder i Halden.

Smuldrer opp

Seminaret er for sikkerhets skyld lagt til landets eldste teaterlokale, som finnes nettopp i Halden. Harby sier at det nå virkelig haster med å få satt søkelyset på mange av de norske lystgårdene.

– Spør du meg hva en lystgård egentlig er, kan man kort svare slik: Forstavelsen «lyst» beskriver den behagelige siden ved disse landstedene, mens gård betegner den praktiske nytteverdien, sier Harby.

PÅ TAPETET

«Det som skjer med gamle norske lystgårder er en sørgelig historie.»

SJUR HARBY
KULTURHISTORIKER OG ARKEOLOG

Samlet plan

Harby understreker at det må til en samlet plan for å ivareta denne delen av norsk kulturarv. Han peker på at ansvaret ikke må overlates til private eiere alene, eller eiendomsutviklere og spekulanter. De sørgelige konsekvensene av det er etter hvert synlig over hele landet der det finnes slik eiendomsmasse.

Til anleggene hører gjerne store hager eller parker med slyngende grusganger, paviljonger, dammer, bekker og eksotiske vekster. Bergenserne kalte dem gjerne lystgårder, mens man i Christiania brukte uttrykket løkker for å betegne disse sommerboligene.

I Halden skal Harby og andre interesserte ta for seg lystgården Vevelen i Idd og Oreid gård.

– Her synges det på siste verset, slik det gjør over hele landet når det gjelder tilsvarende prakteiendommer, sier Harby.

WERNER WILH DALLAWARA
werner.dallawara@nationen.no

FROLAND

Første passivhus står nå ferdig

* Det bygges for fullt på tomta sentralt i Froland kommune i Aust-Agder. Det første av fire småhus står ferdig og de tre neste skal være klare i løpet av året, meldes det fra Husbanken, Region Sør.

Alle de fire kommunale utleieboligene på 45 kvadrat får passivhus standard med et ekstremt lavt energiforbruk og full universell utforming ute og inne. Blakstadmodellen har ifølge Husbanken blitt godt mottatt rundt om i Sør-Norge siden lanseringen 2009. I tillegg til Mandal som startet opp dette skoleåret er Sogn i Oslo og Valle Setesdal snart klar for å komme i gang.

Elevene som lærer å bygge miljøvennlige passivhus får en unik kompetanse om framtidens byggemetode og blir ettertraktet i markedet. Av de første elevene som begynte byggingen hadde 90 prosent av dem fått lærlingplass før skoleslutt juni 2010. På samme tid fikk Blakstad videregående skole kun førstevalgssøkere til byggfagene, og i løpet av første byggeår ble antall dropout i samme studieretning nesten halvert.

Full fart: I Froland bygges de nye kommunale utleieboligene som passivhus med full universell utforming. FOTO: KIM A. JOHNSEN, HUSBANKEN REGION SØR

– Ingenting er bedre enn å forene kvalitet og sosialt arbeid. Gode tilskuddsordninger og lave strømkostnader er bra kommuneøkonomi. I tillegg er vi med og utvikler ny kunnskap hos dem som skal bygge våre boliger i framtiden, sier regiondirektør Margot Telnes.

RENA

Årets trebyggeri 2010 er på Rena

* Idrettsparken boliger på Rena er kåret til Årets trebyggeri 2010. «God hverdagsarkitektur», gjør bruk av massivtre på en god måte», konkluderer juryen. Dette er første gang prisen er delt ut.

De 20 boligene satt opp av Forsvarsbygg, er i heltre fordelt på seks 3- og 4-etasjers bygg på Rena i østerdalskommunen Åmot.

Prisen ble delt ut på Byggedagene i Oslo onsdag 23. mars. Juryen framhever blant annet at prosjektet i tillegg til å vise god «hverdagsarkitektur» gjør bruk av massivtre på en god måte, også har bidratt til å utvikle tre som byggematerialer.

– Prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling for de involverte aktører på en slik måte at det er lagt et grunnlag for å realisere flere lignende prosjekter i framtiden, heter det videre.

SITATET

KRONE

«Krone: hodebekledning som gjør hodet overflødig.»

GABRIEL LAUB

VITSEN

Kona innblandet

* – Det er det grusomste jeg har lest! utbrøt fruen da hun tittet i morgenavisen.

– Hva da? spurte mannen.

– Slakter Hansen har fått tusen kronen i bot for å ha blandet hvalkjøtt i karbonadedeigen.

– Er det så ille da? kommenterte ektemannen tørt.

– Ille? svarte hustruen, – det er enda verre. Det står her at hans kone også skal være innblandet!

DET SKJER I DAG

TROMSØ. 30. mars inviterer Tromsø Museum til møte om språk i Tromsø. Er det grunnlag for å utpeke Tromsø til samisk språkområdet? Har tospråklighet en særskilt verdi? Hvilken pris har intoleranse?

Når biologisk mangfold trues lages internasjonale avtaler, hva med truede språk? Med bl. a. skribent og student Siri Gaski og forsker Øystein A. Vangsnes, begge fra UiT.

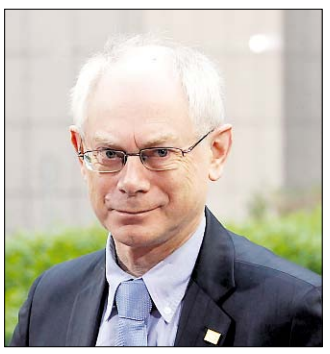

Herman Van Rompuy.

OSLO. Presidenten i Det europeiske råd, Herman Van Rompuy, besøker Norge 30. og 31. mars, etter invitasjon fra statsminister Jens Stoltenberg.

Herman Van Rompuy skal møte kong Harald i audiens og lunsj, ha politiske samtaler med statsministeren, være hovedtaler på Utenriksdepartementets Europakonferanse, møte medlemmer av Stortingets utenriks- og forsvarskomité og besøke Sleipner-plattformen i Nordsjøen.